

ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ- ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τμήματα: Β1, Β4, Β5

15-3-2015

Η προκατάληψη στις διομαδικές σχέσεις και συμπεριφορές

Μέσα σε όλες, σχεδόν, τις κοινωνίες και ειδικότερα σε αυτές της εποχής μας, συμβιούν και συνυπάρχουν ποικίλες κοινωνικές ομάδες: φυλετικές, θρησκευτικές, εθνικές, γλωσσικές κ.τ.λ. . Η κάθε ομάδα κατασκευάζει μια λίγο ως πολύ συνεκτική εικόνα για τον εαυτό της, για τις άλλες ομάδες, αλλά και για τις σχέσεις της με αυτές τις τελευταίες. Η κάθε ομάδα δημιουργεί κατά κανόνα, μια θετική εικόνα για τον εαυτό της και τα μέλη της. Δεν δημιουργεί όμως πάντοτε θετικές εικόνες για τις άλλες ομάδες με τις οποίες έρχεται σε επαφή. Πολλές από αυτές τις θετικές ή αρνητικές εικόνες δεν δημιουργούνται μέσα από άμεσες εμπειρίες των περισσοτέρων μελών της κοινωνικής ομάδας. Και όμως, μπορεί να γίνουν ευρέως αποδεκτές για διάφορους λόγους. Οι εικόνες αυτές περιέχουν θετικές ή αρνητικές **αξιολογήσεις** για τις άλλες κοινωνικές ομάδες και τα μέλη τους. Πρόκειται για αξιολογήσεις που δεν βασίζονται, κατά κανόνα, στην άμεση και προσωπική εμπειρία. Αυτού του είδους οι προκατασκευασμένες εικόνες και αξιολογήσεις, οι οποίες δεν επαληθεύονται στην καθημερινή πρακτική, αλλά προδιαθέτουν τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας, σε θετικές ή αρνητικές στάσεις απέναντι σε άλλες ομάδες και στα μέλη τους, συνιστούν τις προκαταλήψεις.

Υπό την επιρροή των προκαταλήψεων, οι σχέσεις μεταξύ των ομάδων αυτών γίνονται, μερικές φορές, προβληματικές και παίρνουν τη μορφή αδικαιολόγητων συγκρούσεων. Ο παράγοντας που ενεργοποιεί πολλές από αυτές τις συγκρουσιακές σχέσεις και συμπεριφορές, είναι, συχνά, διάφορες προκαταλήψεις που αφορούν τη φυλή, τη θρησκεία, την εθνότητα, το φύλο κ.τ.λ. . Η ναζιστική, π.χ., προπαγάνδα στήριξε την πολιτική αποκλεισμού των Εβραίων από την οικονομική και κοινωνική ζωή της Γερμανίας και την "τελική λύση" της εξολόθρευσης των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, πάνω στον αντισημιτισμό, δηλαδή πάνω στις φυλετικές προκαταλήψεις εναντίον των Εβραίων. Στις φυλετικές προκαταλήψεις στηρίχθηκε για πολλά χρόνια και το ρατσιστικό καθεστώς της Νότιας Αφρικής, γνωστό ως Απαρτχάιντ.

Οι προκαταλήψεις νομιμοποιούνται, συχνά, από ορισμένες κοινωνικές θεωρίες οι οποίες προβάλλουν υπερτονίζοντας κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά άλλων κοινωνικών ομάδων ή ατόμων. Τα χαρακτηριστικά που υπερτονίζονται είναι άλλοτε απλώς και μόνο υποθετικά, ενώ άλλοτε ερμηνεύουν αποσπασματικά σε σχέση με υποτιθέμενα βιολογικά ή πολιτισμικά πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα. Αυτές οι κοινωνικές θεωρίες για την υποτιθέμενη **υστέρηση** ή το προτέρημα, διαχέονται με ποικίλους τρόπους μέσα στην κοινωνία (φημολογία, προπαγάνδα). Χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτής της δημιουργίας από τους ναζιστές μιας θεωρίας περί δήθεν βιολογικής μειονεξίας των Εβραίων. Οι ναζιστές, προκειμένου να νομιμοποιήσουν και δικαιολογήσουν τις διώξεις κατά των Εβραίων, υιοθέτησαν και επεξεργάστηκαν τη θεωρία περί ανωτερότητας της άριας φυλής. Η συγκεκριμένη θεωρία **διαχύθηκε** μέσω της προπαγάνδας.

Τα προβλήματα και οι εντάσεις που οφείλονται στις προκαταλήψεις, φυλετικές και άλλες, υπάρχουν και στο σύγχρονο κόσμο. Όταν τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας αντιπαθούν και υποτιμούν ένα άλλο άτομο ή μια άλλη κοινωνική ομάδα, μόνο και μόνο διότι ανήκει σε διαφορετική φυλή ή θρησκεία, έχουμε να κάνουμε με αρνητικές προκαταλήψεις. Οι αρνητικές προκαταλήψεις είναι κατά κανόνα, λογικά και εμπειρικά **αθεμελιώτερες** γενικευμένες αρνητικές στάσεις έναντι ατόμων και κοινωνικών ομάδων. Ορισμένες προκαταλήψεις μετασχηματίζονται σε στερεοτυπικές πεποιθήσεις, το χαρακτηριστικό των οποίων είναι ότι αποδίδουν με τρόπο ομοιόμορφο σε όλα τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας παρόμοιες ιδιότητες. Υπό την έννοια αυτή υπάρχουν στερεότυπα, π.χ., για τους Αλβανούς, τους λευκούς, τους μαύρους, τους ομοφυλόφιλους, τους φυσικά μειονεκτούντες κ.τ.λ. . Συχνά, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα οδηγούν σε αρνητικές διακρίσεις σε βάρος κάποιων κοινωνικών ομάδων και κοινωνικών κατηγοριών κατά παράβαση των αρχών της ισότητας και του σεβασμού της διαφοράς και της ιδιαίτερης ταυτότητας του άλλου. Οι διακρίσεις αυτές εξωτερικεύουν τις αρνητικές προκαταλήψεις απέναντι στα μέλη μιας ή περισσότερων κοινωνικών ομάδων και κατηγοριών, με τη μορφή άνισης και δυσμενούς μεταχείρισής τους, έντονης καταπίεσης και κοινωνικού τους αποκλεισμού. [Κοινωνιολογία Γ΄ Λυκείου-ΟΕΔΒ 1998]

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

B1. Πώς σύμφωνα με το κείμενο οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα οδηγούν τα μέλη μιας ομάδας σε κοινωνική περιθωριοποίηση; [50 λέξεις]

B2. Να βρείτε ένα συνώνυμο για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: αξιολογήσεις, υστέρηση, υιοθέτησαν, διαχύθηκε, αθεμελιώτερες.

B3. Να επισημάνετε τον τρόπο ανάπτυξης της 2^{ης} παραγράφου.

B4. Να εντοπίσετε στο κείμενο 5 λέξεις-φράσεις που αποτελούν όρους μιας επιστήμης.

B5. "Οι προκαταλήψεις νομιμοποιούνται, συχνά, από ορισμένες κοινωνικές θεωρίες οι οποίες προβάλλουν υπερτονίζοντας κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά άλλων κοινωνικών ομάδων ή ατόμων. " Να μετατρέψετε τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική και αντίστροφα όπου χρειάζεται.

Γ. Η κοινωνία μας λόγω της αθρόας προσέλευσης μεταναστών, αλλά και της παγκοσμιοποίησης έχει πια καταστεί πολυεθνική και πολυφυλετική. Σε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του δήμου σας να εξηγήσετε την αναγκαιότητα και τους τρόπους απαλλαγής από τις προκαταλήψεις προκειμένου να επιτευχθεί η αρμονική συνύπαρξη, η κοινωνική ειρήνη και η πρόοδος στη χώρα μας (400-500 λέξεις).

ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ !!!

**ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ- ΕΚΘΕΣΗΣ
ΤΗΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Για Κωνσταντίνα Μαντά

15-3-2015

[Πώς παρουσιάζουν τα ΜΜΕ τα άτομα με αναπηρία]

Εδώ και δεκαετίες οργανώσεις και σωματεία δίνουν έναν συνεπή αγώνα για τα άτομα με αναπηρία. Ωστόσο, είναι διάχυτη η αίσθηση ότι υφίσταται ένας λιγότερο ή περισσότερο συνειδητός αποκλεισμός. Αποκλεισμός από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που έχει συχνά τα ίδια χαρακτηριστικά με τους αποκλεισμούς που βιώνουν καθημερινά στη ζωή τους. Αν και φαίνεται ότι γνωστοποιούνται οι ανάγκες και τα προβλήματά τους τόσο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όσο και από την ευρύτερη κοινωνία, τελικά τα άτομα αυτά ποτέ δεν έρχονται στο επίκεντρο του δημόσιου προβληματισμού.

Αυτός ο **ιδιότυπος** περιορισμός ή αποκλεισμός από τη δημόσια προβολή έχει σίγουρα να κάνει και με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Συνδέεται με το ευρύτερο πρόβλημα, τη μεγάλη αυτή συζήτηση που αφορά στον ρόλο και στην ευθύνη τους στις σύγχρονες κοινωνίες. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν καλύπτουν την αναγκαιότητα ενημέρωσης της κοινωνίας. Μολονότι, λοιπόν, πολύ εύκολα θα μπορούσαμε να ρίξουμε το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στο κυνήγι των πωλήσεων, η αφετηρία του προβλήματος κατά τη γνώμη μου δεν είναι εκεί, είναι στην ουσία πρόβλημα ολόκληρης της κοινωνίας. Γιατί το τι προτιμά ο πελάτης-αποδέκτης προγραμμάτων και πληροφοριών έχει να κάνει με τον πολιτισμό και την παιδεία.

Και η αλήθεια είναι ότι η αναπηρία θεωρούνταν πάντοτε συνώνυμο της αδυναμίας και της **πλήρους** ανικανότητας. Στην πράξη αντιμετωπίζουμε κάποιον ανάπηρο σαν να είναι ολικά ανάπηρος, ασχέτως αν η **ανεπάρκειά** του σχετίζεται με συγκεκριμένες λειτουργίες που δεν μπορεί να πραγματοποιήσει. Δυστυχώς, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν έχουν αλλάξει σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία. Αν θυμηθούμε το πώς προβάλλονται τα θέματα των αναπήρων από τις ειδήσεις και τις εφημερίδες, θα αντιληφθούμε το πώς αναπαράγονται και τα φαινόμενα περιθωριοποίησης και στιγματισμού.

Έχει διαπιστωθεί ότι ο άνθρωπος με αναπηρία είναι στιγματισμένος από λύπηση. Ακόμα κι όταν γίνεται δημόσια αναφορά σε περιπτώσεις ανθρώπων με αναπηρία, η λύπη είναι αυτή που προβάλλεται συνειδητά ή ασυνειδητά. Το βλέπουμε στις ειδήσεις της τηλεόρασης, στις περιπτώσεις ενός ανθρώπου που είναι ανάπηρος και προσπαθεί να κερδίσει τη ζωή του. Ενώ επιβραβεύουμε το **σθένος** του, παρά το πρόβλημα του, το μήνυμα που διαπερνά την είδηση δεν αφορά στην ουσία τον ανάπηρο αλλά τους υπόλοιπους, τους «φυσιολογικούς». Το μήνυμα που λαμβάνουμε είναι

«κοίταξε, ο άνθρωπος αυτός παρά το πρόβλημα που έχει δείχνει τέτοια δύναμη και τέτοιο κουράγιο και μετά λέω πως εγώ έχω προβλήματα». Δηλαδή πάλι στον εαυτό μας απευθυνόμαστε. Αν στόχος είναι να περάσει μέσω της είδησης το μήνυμα για το σθένος και τη θέληση για ζωή του αναπήρου, η εικόνα που περνάει είναι συχνά του διαφορετικού και του παράξενου ανθρώπου.

Και βέβαια τα τελευταία πλάνα της είδησης στην τηλεόραση έχουν επενδυθεί με μια γλυκόπικρη μουσική. Ναι, πάλι τα κατάφερε ο ευαίσθητος δημοσιογράφος που έδειξε με **περισσή** ευαισθησία μια διαφορετική όψη της ζωής. Και τελικά το μήνυμα που περνάει στον κόσμο είναι εντελώς διαφορετικό. Κι επειδή τα δελτία ειδήσεων έχουν συνήθως αυτές τις ανθρωπιστικές νότες, αμέσως μετά παίζουν διαφημίσεις της κύριας όψης της ζωής, το υγιέστατο και πανέμορφο φωτομοντέλο που τα έχει όλα στη ζωή του και οδηγεί γεμάτο σιγουριά το αστραφτερό αυτοκίνητο.

Για να εντάξουμε, λοιπόν, ή να επανεντάξουμε άτομα με αναπηρία στην κοινωνική και οικονομική ζωή, θα πρέπει πρώτα απ' όλα να τους εντάξουμε ισότιμα στην εικόνα που έχουμε για τους ανθρώπους, όχι να τους αντιμετωπίζουμε ως έναν διαφορετικό κόσμο που ζει παράλληλα με τον δικό μας. Αυτό νομίζω ότι είναι και η πιο σημαντική ευθύνη που έχουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο να το πράξουν, να εντάξουν δηλαδή στα προγράμματά τους ανθρώπους με αναπηρία που συμβιώνουν αρμονικά με τους άλλους ανθρώπους. Κι εδώ ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι καταλυτικός και θα πρέπει να αποδείξουν ότι ο σκοπός της ύπαρξής τους είναι πρώτα απ' όλα κοινωνικός και δευτερευόντως επιχειρηματικός.

Ι. Δεσποτοπούλου (2006). Άτομα με αναπηρία και τρόπος παρουσίασής τους στα ΜΜΕ. Στο *Άτομα με αναπηρία και ΜΜΕ. Διεθνής Διημερίδα, 19-20 Ιουνίου 2006*. Αθήνα, 96-102 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80-100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Για ποιους λόγους, σύμφωνα με τη συγγραφέα, τα άτομα με αναπηρία αποκλείονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης; (60 – 80 λέξεις).

(μονάδες 10)

B2.α. Να επισημάνετε δύο από τις διαρθρωτικές λέξεις με τις οποίες εξασφαλίζεται η συνοχή στην τέταρτη παράγραφο (Έχει διαπιστωθεί... ανθρώπου) του κειμένου.

(μονάδες 2)

B2.β. Ποια σχέση συνοχής σηματοδοτεί η κάθε διαρθρωτική λέξη;

(μονάδες 3)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να γράψετε μία συνώνυμη λέξη για καθεμία από τις λέξεις του κειμένου με την έντονη γραφή, με βάση τη σημασία τους στο κείμενο: **ιδιότυπος, πλήρους, ανεπάρκεια, σθένος, περισσή.**

Γ2. Να εντοπίσετε στο κείμενο πέντε λέξεις ειδικού λεξιλογίου.

(μονάδες 5) ς

Δ. Σε έναν προσχεδιασμένο προφορικό λόγο που θα εκφωνήσετε ενώπιον του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων να αναφερθείτε στα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα στη χώρα μας τα ΑμΕΑ, καθώς επίσης και στους τρόπους αντιμετώπισης αυτών [400-500 λέξεις].

Κ Α Λ Η Τ Υ Χ Η !!!